

Bölge Uzmanı İle Söyleşi / Interview with Regional Expert

Türkiye İle Benzer Kültür: Kore

Söyleşi: Prof. Dr. M. Ertan Gökmen (M. E. GÖKMEN)

Soran: Saliha Karaköse (SK)

Söyleşi Yapılan Tarih: 23 Kasım 2018

Söyleşi Yapılan Yer: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (DTCF), ANKARA

SK: Türkiye'den bakıldığında Kore nasıl bir toplumdur? Kore'yi nasıl tanımlayabilirsiniz?

M. E. GÖKMEN: Türkiye'den bakıldığında, Kore toplumu bizim geleneksel yapımızdan çok farklı değildir. Çünkü 5. yüzyıl Goguryeo dönemi Kore kaynaklarında beraber yaşadığımızı dair az da olsa kayıtlar vardır. Dolayısıyla 5. yüzyıldan günümüze kadar bazı ortak değerler yaşaya gelmiştir diyebiliriz. Batı'nın tanımlamasıyla Doğu kültürü sınıflamasına hem Kore hem de Türkiye örf ve adetler bakımından girmektedir. Örnek verecek olursak, büyüklere saygı ve hiyerarşi, toplumsal yapının düzenlenmesi, dayanışmacı yapı özellikleri vs. Türkiye ve Kore'de aynıdır. Fakat uygulamada bazı farklılıklar da mutlaka vardır.

SK: Türk toplumunda Kore'ye nasıl bir bakış vardır? Herhangi bir dışlayıcılıktan bahsedebiliyor muyuz?

M. E. GÖKMEN: Türkiye'de Korelilere sempatik bir yaklaşım vardır. Bence, bunun ana nedenlerinden biri yakın tarihimizde gerçekleşen Kore Savaşıdır. 1950-53 yılları arasında gerçekleşen Kore Savaşına Türk Silahlı Kuvvetleri 4 tugay ile yaklaşık 21.000 kişi katılmıştır. 1953 yılındaki ateşkes sonrasında gidenlerle birlikte toplam 65.000 askerimiz Kore'ye gitmiştir. O dönem Kore'ye gidenlerin içerisinde günümüzde çok bilinen insanlar da vardır. Bunlardan bir tanesi önceki Cumhurbaşkanı merhum Kenan Evren'dir. Sayın Evren Ateşkes döneminde Kore'ye gitmiş ve yaklaşık bir yıl Kore'de kalmıştır.

Kore'den Türkiye'ye geri dönen gazilerimiz ülkemizde Korelilere dair yarattığı pozitif bir imajın doğmasına sebep olmuşlardır. İl ve

ilçe mezarlıklarında hatta Anadolu'daki bazı köy mezarlıklarında bile mezar taşlarında **Koreli** yazdığını görürsünüz. Kore'den dönen gazilerimizin bir kısmı döndükten sonra kendilerini Koreli diye adlandırmaya başlamışlar, hayatlarını kaybettikten sonra da mezar taşlarına Koreli yazılmasını vasiyet etmişlerdir. Bazı gazilerimizin de hayattayken açtıkları işyerlerine Koreli diye isimler verdikleri görülür. Mesela Ankara'daki Koreli kasabı, Koreli manavı gibi.

Kore gazilerinin ailelerine ve çevrelerine Korelilerle ilgili aktardıkları birtakım bilgiler vardır. Korelilerin ne kadar dürüst ve namuslu oldukları, kendileriyle Kore'de buldukları süre içinde ne kadar çok ilgilendikleri ne kadar vefalı oldukları ve güzel insanlar olduklarına dair bilgileri anlatagelmişlerdir. Gazilerimiz savaş ortamına rağmen Korelilerin kendilerine gösterilen yardım karşılığında vefalı davrandıklarını anlatırlar. Tabii burada Uzakdoğu mantığını anlamak gerekir. Koreliler kendilerini Kore Savaşında yalnız bırakmayan Türklere yaptıkları iyiliklerin karşılığını fazlasıyla ödemek için uğraşmışlardır. Bu sebeple bizim Korelilere bakış açımız oldukça sempattir. Dışlayıcı yahut ayrımcı bir yaklaşımda olmanın, aksine olumlu bir imajlarının olmasındaki temel sebep buz dağının su üstündeki kısmı olarak nitelendirebileceğimiz Kore Savaşıdır. Tersine de doğrudur; Korelilerin de Türkler hakkındaki imajı çok olumlu olmuştur. Mesela benim 4 yıllık Kore deneyimimde tek bir kötü hatıram yok. Ayrıca bu bana özel bir şey de değildir. Her ne sebeple olursa olsun Kore'de hayatlarının bir kısmını geçirmiş olan Türklerin Kore'de buldukları zamana ait hiçbir kötü hatıralarının olmadığı benim bilgim dâhilindedir.

SK: Türkler Kore Savaşına dahil olmasalardı, herhangi bir yardımlaşma ortamı bu şekilde sağlanmamış olsaydı da Kore - Türk ilişkileri bu denli gelişmiş, etkileşim sağlanmış olabilir miydi?

M. E. GÖKMEN: O tartışılır, ama benim kanaatime göre bu paylaşım ve etkileşim Kore Savaşı olmasaydı da olurdu. Çünkü buz dağının derinliklerinde yatan nedenlerin daha büyük olmasıdır. Kore savaşı gibi görünen sebepten daha fazla tarihi sebepleri vardır. Biz Korelilerle ortak bir geçmişe sahibiz. Ortak bir kültür çevresinden çıkmışız. Onların Altay dağları civarından Kore yarımadasına yaptıkları göçler bize nazaran çok küçük bir mesafeyi ve alanı kapsıyor. Kore yarımadasının güneyine kadar indiğiniz

zaman göç edilen yer takriben 1000 km'dir. Yarımadanın en kuzeyinde doğal sınır da diyebileceğimiz Tümen nehri civarını düşündüğümüzde ise, yapılan göç 300-350 km'lik bir alanı kapsıyor ama bizimki daha uzun ve geniş alanı kapsar. Konar göçerliğimiz o bölgeden Anadolu'ya kadar hatta Avrupa içlerine kadar devam eder.

Ama Korelilerin ve bizim göçlerimiz başlamadan önce biz komşu kabileler olarak yaşıyorduk. Onların hanlarının evlilik törenlerine ya da devlet erkânından ölenlerin cenazelerine bizim Kaanlarımızın katıldığı biliniyor. *Çin tarafından yapılan istilalarda bizden destek istedikleri de kaynaklarda geçiyor.* Bu kültürel ortaklığın bir diğer somut göstergesi ise dildir. Korece ve Türkçe aynı dil ailesinden geliyor; Ural Altay dil grubunun Altay grubundadır. Leksikolojik benzerlik haricinde diğer yapısal özelliklerin tamamı aynıdır. Sözdizimi, morfolojisi, fonolojisi, fonetiği aynıdır. Sadece sözcükler bakımından farklılıklar vardır. Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra Arapça ve Farsçanın etkisi altına girdiği gibi Koreliler de bölgesel ve kültürel olarak çevresindeki ana güç Çin'den etkilenerek Çince den çok kelime ödünç almışlardır. O nedenle Korece ve Türkçe arasında kelime benzerliği yok denecek kadar azdır.

Az önce de söylediğim gibi kültürümüzde benzerlikler çoktur. Aile ilişkileri, onlar için de Doğu toplumlarındaki babanın mutlak güç olduğu ve ataerkil yapı temelinde şekillenmiştir. *Sonrasında Kore'de Konfüçyanizmin çok etkili olmasıyla bu hiyerarşi Konfüçyanizme bağlanmıştır.* Aynı kültürel doku bizde de vardır ancak temelde bizde Konfüçyanist etkiden bahsedemeyiz. *Aynı zamanda o bölgeden getirdiğimiz Şamanist etkileri bugün hala Kore'de de Türkiye'de de görebiliyoruz.* Sözelimi, bu Şamanist etkiler doğa isimlerinin kullanılmasında kendini göstermektedir. İnsan isimlerinde ırmak, güneş, kaya vb. doğada zor erişilen kavramları insan isimleri olarak kullanmışız ve kullanmaktayız. Kore'de de durum aynı. Koreliler de doğanın güç timsali olan nesnelere insan ismi olarak kullanmaktadırlar. Şamanizm'in getirdiği geleneklerimize sirayet eden unsurların aynı izdüşümü Kore'de de vardır.

Batıl itikatlar Türkiye'de dinle özdeşleştirilebiliyor fakat dinî olmayan batıl itikatların büyük bir çoğunluğunun benzerleri Kore'de de vardır. Mesela, gece tırnak kesilmemesi. Bu bizde günah

olarak söylenir. Sebebi bence, dini bir kısıtlama ile gece tırnak kesilmesinin önüne geçilmek istenmesidir. Kore’de de gece tırnak kesilmesi iyi değildir ama bizdekine benzer günah kavramı ile özdeşleştirilmemiştir. Her iki toplumda da tırnakların gece kesilmemesi gerektiği konusu, eskiden ışıkların yetersiz olduğu ortamlarda ve paslı olan makaslarla yapılan bu işlemi görünür ortamlarda yapılmasını özendirmek için olduğunu düşünebiliriz. Bu düşünce Kore’de de Türkiye’de de bulunmaktadır.

Dini kisve altında söylenen bir diğer konu ise; ıslık çalma ile ilgilidir. Islık çalmak bizde ayıp ya da şeytan gelmesi ile gerekçelendirilir. Kore’de ise ıslık çalmak, yılan gelir denilerek engellenmek istenmektedir. Diğer bir benzer konu da cenaze ile ilgili adetler, geleneklerdir. Cenaze gelenekleri tamamen Türkiye’dekilerle aynıdır. Anadolu kültüründe cenaze hemen defnedilmez, İslam kültüründe hemen defnedilir ama Türk kültüründe biraz bekletilir. Gerçekten öldü mü ölmedi mi diye emin olmak amacıyla. Aynı şekilde Kore’de de cenaze geleneksel nedenlerle defnedilmesi için 3 gün bekletilir. Bunu günümüz Kore’sinde hala görmek mümkün. Aynı zamanda cenaze evine yemek götürülmesi, bizdekiyle aynıdır. Dolayısıyla simgeler aynıdır ve yüzlerce örnek verilebilir.

Sonuç olarak, Kore Savaşı olmasaydı biz yine aynı yakınlıkta hissedebilir miydik sorusuna döndüğümde, evet hissederdik. Kore Savaşı bu yakınlığı, akrabalığı hatırlatmış ve daha fazla hissetmemize neden olmuş bir etkidir. Dolayısıyla Kore Savaşı olmasaydı da bir vesileyle bir araya geldiğimizde benzer noktalarımızla olumlu ilişkiler kurabilirdik kanısındayım.

SK: Hazır bu konuya girmişken Kore’nin yemek geleneğinden, yemek kültüründen bahseder misiniz?

Genel tanımlamalar yapacak olursak eğer, ***sofra adabı birebir aynıdır.*** Türkiye’de geleneksel yapıdaki ailelerde hala yaşayan; büyük yemeğe başlamadan küçük başlamaz, büyük sofradan kalkmadan küçük kalkmaz, yemek yerken konuşulmaz kuralı Kore’de de vardır. Batı toplumlarında aksine yemekte konuşulur. Çünkü Batı toplumlarında yemek bir toplantıdır. Bireyselci yaşadıkları için çok az bir araya gelirler ve genelde aile paylaşımlarını sofrada yaparlar. Sanayileşen toplumlar bu Batılı tarzı biraz daha pekiştirmiş durumdadır. Çünkü insanların görüşmek, buluşmak için zamanları yoktur. Ebeveynlerin çocuklarıyla temas kurmaları için bir zamanları yoktu. Sofra bu

iletişimi kurmak için bir vesiledir. Fakat Doğu'da Batılı toplumların aksine dayanışmacı yapı hâkim olduğundan herkes, tanışın ya da tanumasın, yakın olsun ya da olmasın, birbiriyle her zaman ilişki içindedir. Dolayısıyla sofrada bu türden bir ilişki kurma tarzına Doğu kültürlerinde pek rastlanmaz. Doğu toplumlarında sofranın hâkimi büyüktür, küçükler ise konuşmazlar. En önemli sebep, büyükler konuşurken küçüklerin susması gerektiği, diğer bir sebep de çocukların yemek yerken konuşmalarının yemek yemelerine engel olmasıdır. Çocuğun yemeğini yiyerek anne ve babasına ayak uydurması lazımdır. Özellikle babaya ayak uydurması lazımdır ki, baba kalktığında çocuk da kalkabilsin. Aynı şey Kore'de de vardır. Büyük eline kaşığı almadan küçük alamaz, yemeğe başlamadan yemeğe başlayamaz, büyük kalkmadan sofradan kalkamaz.

Bir başka konu ise ana yemekdir; iyi ve kaliteli yemek hatta misafir ağırlanırken sunulan yemek Kore'de de Türkiye'de de ettir, hatta etin yağlısıdır. Bizde yemeğe misafir davet edildiğinde, cenazeye yemek götürüldüğünde ana malzeme ettir. Etin şöyle bir anlamı vardır; et uzun süre tok tutar, insanların en önemli ihtiyacı olan protein ihtiyacını karşılar; ayrıca bulunması da zor bir yiyecektir. Eski avcı toplumları düşündüğümüzde et yiyebilmek için hayvanların uzun uğraşlar sonucu avlanması gerekirdi. Sebze meyve gibi tarlada yetiştirilebilecek bir şey değildir o bakımdan kıymetlidir. Dolayısıyla et Türk toplumunda olduğu gibi Kore toplumunda da özel ve önemli bir ikramdır.

Bir başka benzerlikten daha bahsedelim. Anadolu'da herhangi bir köye gidildiği zaman yemek için genelde, sofraya, yerde bir sofraya bezi üzerine sini konularak kurulur, yerde oturulur, yemek sininin ortasına konur ve aynı kaba kaşık çalınarak yenilir. Gerçi şimdi bizim köylerde bu durum değişti ama bu hala Kore'de görebileceğiniz bir özelliktir. Batılı gözüyle bakıldığında bu 'iğrenç' bir şey olarak algılanabilir. Aslına bakarsanız, hijyenik olmayan bir şey olarak algılanmasının haklı yanları da vardır. Burada önemli olan şudur: aynı kaptan yemek yemenin başka bir psikolojisi vardır; **paylaşım ve etkileşim ruhunu pekiştirir**. Doğu toplumlarında kolektif yapının olması yani bireyselci yaşamın olmaması, dolayısıyla aynı kaptan yemek yemenin de verdiği psikolojik bir mesaj vardır. Bu mesaj, paylaşım, hakkına rıza göstermek, paylaşımında eşitlikçi olmak vs. olarak açıklanabilir. Bu durum Kore'de de Türkiye'de de görülen ortak özelliklerdendir.

SK: Peki yemek yerken çubukla mı yerler? Yahut genellikle çatal bıçak mı kullanırlar?

M. E. GÖKMEN: Genellikle çubuk kullanırlar.

SK: Çubuk kullanımı Çin etkisiyle mi yaygınlaşmıştır?

M. E. GÖKMEN: Evet, Çin etkisiyle olabilir. Yemeklerinin bazıları Çin yemeklerine benzer ama çoğu oldukça ayrıdır. Ama onların yemekleri çubuk kullanmaya daha uygundur, daha rahat yerler. Mesela onların pilavları çatalla yenmez, bizimkinden farklı pirinç kullanırlar çubukla yemeye daha uygun ve daha kolaydır. Diğer yemek türleri de çoğunlukla bunun gibi çatalla yemeye müsait olmayan yemeklerdir.

SK: Türkler Kore'ye gittiklerinde içleri rahat ederek yemek yiyebilirler mi? Bu benzerlikleri yemek türlerinde de görebilir miyiz?

M. E. GÖKMEN: Yiyemez diye yanlış bir algı var. Bu yanlış algı, Koreliler kedi, köpek yerler vs. gibi söylentilerden kaynaklanıyor. Evet, Koreliler köpek eti yiyorlar ama köpek eti satılan lokantalar ayrıdır ve her Koreli de bu yemekleri yemez. Ayrıca, bu lokantalar daha önceleri şehir içinde yer alırken hazırlanma metotlarının uygunsuzluğundan dolayı şehirlerden uzak yerlere taşınmıştır. Yani *köpek eti yemek isteyen bir kişi, ciddi bir mesafe kat edip ciddi bir para harcayarak yiyebilir.*

Kore'de domuz eti çok yenir ve çoğu yemeklerine katılır. Dini açıdan bakıldığında Türkler özellikle etin domuz eti olup olmadığını sorarlar. Kore'de çok yenir, çünkü yetiştirmede çok hijyenik zorunlulukları yoktur, çabuk ürer, et hacmi yüksektir, yüksek proteine sahiptir. Sığır, keçi gibi özenle bakılması gereken bir hayvan değildir.

Domuzun yenmesinin nedenlerinden bir tanesi de şudur; Kore 1910-1945 yılları arasında Japon istilasına uğruyor. Daha öncesinde Çin ve Japonya'nın baskı ve saldırılarına maruz kalıyor. İstila sonrasında Kore'de yetişen ürünlerin tamamı Japonya'ya götürülüyor ve Korelilere yiyecek hiçbir şey bırakılmıyor. Ek olarak pirinçten yaptıkları geleneksel içkileri olan Soju Japon istilasına kadar pirinçten yapılırken istiladan sonra bu içkiyi üretecek pirinç kalmadığı için tarımsal ürün olarak daha kolay yetiştirebildikleri tatlı patatesten yapmaya başlıyorlar. Şu anda da tatlı patatesten yapılan Soju tüketilmektedir. Demek istediğim domuzun bir

şekilde Kore'de yaygın olmasının sebeplerinden bir tanesi yine diğer hayvanlara nazaran kolay bulunabilmeleri, hijyenik koşullar aranmaması ve verimliliğidir. Japonlar ellerindeki birçok şeyi aldıkları için onlardan kaçırabilecekleri bir şey olarak domuzu tüketmişlerdir.

Onun haricinde acı ve baharatlı seven, kavurmalı, yahnili ya da ızgaralı yemek seven Türkler Kore'ye gittikleri zaman çok mutlu olurlar. Belki bir oranlama yapmak doğru olacaktır. Türklerin damak tadı alışkanlıkları ve dini yasaklar da hesaba katılırsa, *bence %70-75 oranında Kore yemeği bize uygundur diye düşünüyorum.*

SK: Kore'de içki içmenin sosyalleşmekle ilgili olabileceğine dair yaklaşımların olduğu söylenmektedir? Bu konuda ne söyleyebilirsiniz?

M. E. GÖKMEN: Evet sofrada ve sosyalleşmeyle ilgisi vardır.

SK: Bizde çaya verilen anlam gibi olabilir mi?

M. E. GÖKMEN: Evet olabilir. Mesela yemeğe gidildiğinde içki içilmesi âdettendir. Koreliler için, içki aslında bir araçtır. Yani, içkiyi streslerini, telaşlarını unutmak, günlük rutinlerinden kopmak için psikolojik bir rahatlama aracı olarak görürler. İçki Kore'de günlük rutinlerden biridir ama son zamanlarda Kore'de içki içmemek moda. İş yemeklerinde artık sadece adaptandır diye bardaklarına içki koyar ve kadeh kaldırır fakat içmeyenlerin de azımsanmayacak oranda arttığı söylenebilir. Özellikle gençler arasında son zamanlarda içki içmemek yaygınlaşmaya başladı.

Bir de toplumsal yapılarında içki içmekle ilgili adabları vardır, *büyük içki koyduysa küçük içmek zorundadır, bunu küçük tartışamaz bile.* Patron çalışanları yemeğe davet ettiğinde masaya içki koyarsa çalışanlar da içmek zorundadır. Fakat son zamanlarda Kore'de 20-25 yıl öncesine nazaran içki tüketimi oldukça azaldı. Koreliler yurt dışına çıktıklarında da sosyal ortamlarda içki içilmesi gerektiğini düşünür, bunu normal kabul ederler. *Fakat Kore'de sigara ve alkol kullanma oranı gittikçe düşüyor.*

Kore'de eskiden her alanda sigara içilebiliyorken artık açık alanlarda bile yasak konmaya başlandı. *Sigara içmek için genelde ağaçlarla çevrili ya da duvarlarla çevrili dışardan görünmeyecek ve 'zavallı' gibi hissiyat veren yerler belirlenmiştir.* Kore'de sigara içmenin cezası 100 \$ civarındadır ve oldukça etkili bir şekilde

uygulanır. İçki ve sigara konusunda son zamanlarda bilinçlendiklerini söyleyebiliriz.

SK: İş yaşamının yoğunluğundan kaynaklı olarak içki tüketiminin azaldığını söyleyebilir miyiz? Ayrıca içki tüketiminin bu denli artmasındaki etken yaşadıkları savaş ve ardından gelen bir buhran olabilir mi?

M. E. GÖKMEN: Evet tabi ki sağlık gerekçesiyle bir azalış söz konusu. Fakat iş yaşamının bir etkisi değil. Korelilerin geçmişine baktığımızda, öncesinde de içki tüketimine meyilli oldukları görülmektedir. Abdürreşit İbrahim'in *Alem-i İslam* kitabında bu konudan bahsedilmiştir. Tahmini olarak 1909 yılında Japonya'dan Kore'ye gidiyor ve Kore'yi, insanların, gördüklerini anlatıyor. Oradaki insanların hepsinin sarhoş olduğundan, gece olduğunda bir tane ayık insanın görülmediğinden, birçok insanın alkol etkisiyle dışarıda soğukta yattığından bahsediyor. Daha Japon istilasının başlamadığı dönemler bunlar. Dolayısıyla Kore'de bir adettir içki içmek ve sonuç itibarıyla o adetten sağlık gerekçesiyle yavaş yavaş uzaklaşmaktadırlar.

SK: Kore toplumunun diğer toplumlardan ayırt edici özellikleri nelerdir?

M. E. GÖKMEN: Koreliler için söylenen "*Çok çalışkandırlar*" söylemi doğrudur. İş yaşamında kendimizle karşılaştığımızda, bizde mesai başladığı zaman iş dışında birçok şey konuşulur ve işe tamamen başlamak biraz vakit alır. Fakat *bir Koreli masasına oturduğu an çalışmaya başlar. İş arkadaşlarıyla muhabbete dalmaz, molalarda arkadaşlarıyla iletişim kurar.* Ayrıca işine, işyerine sadıktır, aldığı ücretin hakkını ve karşılığını tam olarak verebilmek için elinden geleni yapar. Dolayısıyla iş ahlakı bakımından takdir edilecek özellikleri vardır.

Ancak hep gözümüzden kaçan bir şey vardır. Koreliler çalışkan, teknoloji üretiyorlar, ekonomileri 4.0 gibi durumların hepsi doğru. *Fakat bunlara eklenmesi gereken önemli bir şey vardır ki, o da şudur:* Koreliler sistem kurma bakımından çok beceriklidir. Büyük resme bakıldığında, herkes makinenin içinde bu ülke için bir şeyler yapmaya çalışıyor, bizler de bu makinenin birer parçalarıyız gibi düşünürler. Kimi bunun içerisinde küçüktür kimi büyüktür ama makinede yer alan herhangi bir parça çıkarıldığında sistem aksamaya başlar. Kore yapısının içerisinde herkes işini yaparken utanmadan, o sistemin bir parçası olduğu bilinciyle görevini çok iyi

yapmaya çalışır. Bazı parçalar makinenin içinden çıkartılır ve başka parçalar yerine eklenir. Bu metaforu insana çevirecek olursak bazı insanlar emekli olurlar ve yerlerine o iş için başka birisi gelir, o alan boş kalmaz. *Koreliler emekli olsalar da çalışmaya devam ederler. Hiçbir iş yapamaz hale geldikleri zaman apartmanlarının etrafını, mahallelerinde sokakları ya da ilçelerinde parkları ve sosyal alanları temizlerler.* Yerleşim birimlerinde en merkezden büyük halkaya gidinceye kadar sivil toplum örgütleri vardır ve aktiftir. Örneğin; çalışamaz durumdaki yaşlılar apartmanın etrafındaki çöpleri toplarlar, ağaçlar yaprak dökünce süpürürler. Bazı yaşlılar ana caddelerde yere atılan sakızları temizlemek için görevlidirler. Biri yere yapışan sakızı kazır, biri de kazınanları toplar. Bu birimlerde muhtarlar ya da o bölgenin belediye başkanları bu çalışmalara destek verir. Mesela öğlen yemeğini birlikte yerler yahut akşamları onlara içki gönderirler, temizledikleri yerlerde keyif yaparlar ve böylece yaptıkları işin sonucundan da keyif alırlar. Bununla birlikte, kendi etrafına fayda sağladığı gibi kendisine de fiziksel direncinin devamlılığı açısından fayda sağlarlar. Böylece hem spor yaparlar hem de çevrelerine faydaları dokunur.

O bakımdan Koreliler çok çalışkandırılar diyebiliriz. Kurdukları sistem içerisinde herkes kendi rolünü çok iyi oynar ve yaptıkları işi çok iyi yaparlar. Ne iş yaparlarsa yapsınlar, bir Korelinin yaptığı işten utandığını göremezsiniz ve işini de layığıyla yapar. Dolayısıyla bu aktivite ve programların hepsi birer sistem oluşturur. Çalışkanlıklarının yanında sistem kurma, sistemi yürütme, sistemi rehabilite etme, sistemi güncelleme becerileri de oldukça gelişmiştir ve bu özelliklerinin çalışkanlıklarından daha üstün olduğunu düşünüyorum.

SK: Böylece yaşlıların yaşam doyumları çok daha yüksek oluyor ve sosyalleşmeyi de kaybetmemiş oluyorlar.

M. E. GÖKMEN: Evet, işe yaradıklarını hissediyorlar, bizde de örneğin herhangi bir işlek kaldırımında yerlere yapışmış siyah sertleşmiş çöp kalıntıları vardır. *Bizde de keşke birileri temizlese hem topluma faydalı olsa hem de temizleyene faydalı olsa, bu konuda devlet de ayrıca bir bedel ödemeseydi.* Kore’de emekliler emekli maaşlarını alıyorlar ayrıca bu işlerle meşgul olarak toplumdan da kopmamış oluyorlar. Bölgede muhtarlar kendilerini bir yemeğe davet ediyor, birlikte çalışıyorlar ve böylece sosyalleşmekten de kopmuyor, fiziksel ve psikolojik direncilerini de

düşürmüyorlar. Dolayısıyla çok yönlü kazanmış oluyorlar, bu da ancak bir sistemle gerçekleştirilebilecek bir şeydir.

SK: Kore’de dini hayattan biraz bahseder misiniz? Din ile kültür etkileşimi ne derece sağlanmaktadır?

M. E. GÖKMEN: Din Kore’de biraz rahattır, katı değildir. Hıristiyan etkisi gittikçe artıyor. Şu anda Kore’nin yaklaşık %50’si Protestan’dır. Gittikçe düşen yaklaşık %30’luk oran Budist, geri kalan %20’nin içinde ise Katolikler, Evangelistler, dinsizler, vb. vardır. Kore’de “*Tongil Gyo*” denilen marjinal bir dine inananlar da vardır. Dinsizler ise Kore’de son zamanlarda artmaya başlamıştır. Bazıları kendini Hıristiyan olarak görür, çünkü diğer gelişmiş ülkelerde de Hristiyanlık yaygın olarak benimsenmiştir. Onlar da kendilerini Hıristiyan olarak hissederek boyunlarına haç takmayı bir moda olarak görürler. Aynı zamanda kendilerini Hıristiyan olarak tanımlarken o dinin gerekliliklerini yerine getirmezler. Neye inandıklarını sorarsanız herhangi bir şeye inanmadıklarını söylerler. *Sonuç olarak din Kore’de rahattır ve aynı aile içerisinde bile farklı dinlere mensup kişiler olabilmektedir.*

SK: Az önce marjinal faaliyetlerin olduğundan bahsettiniz, aslına bakıldığında bir din üretiyorlar diyebilir miyiz? Bu konuyu biraz açabilir misiniz?

M. E. GÖKMEN: Korecesi “*Tongil Gyo*” denilen Türkçe karşılığı “*Birleşme Dini*” olarak adlandırılan bir nevi tarikat aslında bu. Hıristiyanlık temelinde Hz. İsa geri geldiği zaman tüm insanlarla uzlaşacak, Hz. İsa onları kurtaracak gibi bir inanca sahiplerdir.

Az önce söylediğim gibi *bir ailede birçok farklı dine inanan üyeler olabilir, kimse diğerinin dinine karışmaz.* Ancak *Kore’deki Protestan yapı dünyadaki misyonerlik faaliyetlerini ciddi manada hem finanse ediyor hem de misyoner yetiştiriyor.* Kore’de misyonerlik bir meslektir ve bu meslekten para kazanılır. Herhangi bir yere gidip birini Hıristiyan yaptığı zaman bu örgütlerden destek alır ya da maaş alır. *Özellikle bir Müslümanı Hıristiyan yaptıklarında cennetten özel yerler hak edeceklerine inanırlar.* O bakımından Kore’de din, Protestanlık özelinde ticarileşmiş durumdadır. Kore’ye gidip Seul’e yüksek bir yerden baktığınızda her yerin haç olduğunu görürsünüz. Hıristiyanlığa ilgisi olan, İncil okuyan biri hemen taraftar toplamaya başlar. Mahallesinde bir kilise açar ve mahalleyi dolaşarak üye bulmaya çalışır. Ne kadar

üye bulursa kilisenin ihtiyaçlarını karşıladığı gibi kendi hayatını da o kazandığı parayla idame ettirebilir.

Dinin bu denli ticarileşmesinin yanında Kore geleneklerini dejenere eden yaklaşımları da vardır. Mesela Kore’de iki tane geleneksel bayram vardır; biri hasat bayramı “*Chuseok*” olarak geçer Eylül ayında kutlanır, diğeri ise ocak ayında ay takvimine göre yılbaşı “*Seollal*” diye geçer ki, bizdeki Ramazan ve Kurban Bayramı gibidir. *Bizdeki dini, onlardaki geleneksel bayramlarda yapılan bütün pratikler ayındır.* Bizdeki büyükleri ziyaret, mezar ziyareti, birbirlerine ziyarete gitme, büyüklerin evinde toplanma gibi pratiklerin hepsi onların geleneksel bayramlarında da gerçekleştirilir. Fakat bazı kiliseler “*Chuseok*” ve “*Seollal*” bayramlarını tek tanrılı dinlerle çok bağdaşmadığı gerekçesiyle kutlanmasını yasaklamış ve bunların batıl itikat olduğunu söylemişlerdir. Ruhlarla iletişime geçtiklerini (mezarlıkları sulayarak, yiyecekler götürerek vs.) dolayısıyla bunun tek tanrılı inanç ile bağdaşmadığını söylemişlerdir. Böylece dini liderler dinden çıkacakları ve gerçek bir inanan olamayacakları yönünde telkinde bulunurlar. Dolayısıyla şu anda bazı dini örgütlerin Kore’nin geleneksel yapısına doğrudan müdahale ettikleri söylenebilir.

SK: Konfüçyanizm’in Kore’de etkili olduğunu biliyoruz. Sizce hangi alanlarda ne derece etkili olmaktadır?

M. E. GÖKMEN: Kore %100 Konfüçyanisttir. Konfüçyanizm bir yaşam biçimidir. Dile bile etkisi vardır, küçük büyüğüyle rastgele konuşamaz, belli dilsel hiyerarşik kuralları vardır. Hoca-öğrenci, ebeveyn-çocuk, kral-teba, kadın-erkek ilişkisinde bunlar belirgin ve belirleyicidir. Mesela küçüğün yaşadığı “ev” ile büyüğünün adlandırmaları farklıdır. Bunların tamamı Konfüçyanizmden kaynaklanır. Kore’de birine “sen Konfüçyanist misin?” diye sorduğunuzda size %100 Konfüçyanistim demez, çünkü artık orda bir yaşam döngüsü haline gelmiştir. Bütün hayatı idame ettiren sistemin ana unsurlarından bir tanesi Konfüçyanizmdir. Bütün prensipleriyle yaşayan bir kültür olan Konfüçyanizm’i din ya da felsefe olarak algılayanlar da vardır. Her iki görüşün de yaklaştığı konuların haklılık ve haksızlık payı vardır.

SK: Konfüçyanizm sadece sosyal hayatta mı bu kadar etkilidir?

M. E. GÖKMEN: Evet sosyal hayatta etkilidir. Konfüçyanizmi Kore'den çıkarırsanız oldukça sarsıcı olacaktır. Kore'nin her şeyinde etkilidir. Fakat onlar bu düşünceyi içselleştirdikleri için kendilerini Konfüçyanist olarak görmezler.

SK: Bizim ülkemizde de misyonerlik faaliyetleri yürüten Koreliler varmış, bu konuda ne düşünüyorsunuz?

M. E. GÖKMEN: Hangi din olursa olsun, bir dinin parayla satılmasına şiddetle karşıyım. Örtük yapıda başkasının dinini değiştirmeye çalışarak başka bir kisve altında ilişki geliştirerek bunu yapmak doğru değil. Maddi, gayri ahlaki, ticari, sosyal ve ailevi olmak üzere çeşitli ilişkiler geliştiriyorlar. Ama örtük yapıdaki amaçları din. Dolayısıyla yapılan faaliyetler ahlaki ve dürüstçe değil. Ek olarak Protestanlığa dönenlere de Protestanlıktan çıkmadıkları sürece para ödeyerek kendilerine bağlamaları hiç insani ve ahlaki değil.

SK: Kore'de nasıl bir eğitim sistemi vardır? Bizim ülkemizden farklılıkları nelerdir?

M. E. GÖKMEN: Kore'de eğitim ateşi yüksek diye bir söz vardır, Korelilerin tamamı çocuklarının iyi eğitim almasını ister. Hayatlarında yaptıkları ilk ve en önemli yatırım eğitimidir. Eğitimden kesinlikle parayı esirgemezler. Her anne baba öncelikle çocuklarının iyi eğitim almasını sağlar.

Bu sebeple Türklerin Koreliler tarafından sevilmesinin bir başka nedeni de eğitimidir. Sebebi şu; Türkler Kore Savaşına gittikleri zaman hem savaşıyorlar hem de yerleştikleri yerlerde inzibat görevi görüyorlar. İnzibat görevi örneğin; okula gidip okulu koruyor, çocukların güvenliğini sağlıyorlar. Ayrıca Türk birliklerimiz öksüzleri, yetimleri, sefil dolaşan çocukları buluyor ve onlar için Kore'de okul yapıyorlar. Kore'nin Suwon şehrinde kendi imkanlarımızla "Ankara Okulu" diye adlandırdığımız bir okul açıyoruz. Bu Koreliler için çok önemlidir. Görevimiz sadece onları korumak, düşmandan kurtarmak değil aynı zamanda okul açıp ve orada askerlerimizin öğretmenlik yaparak Kore çocuklarını eğitmesidir. Bize bu kadar sempatik bakmalarının sebeplerinden bir tanesi de budur. O bakımdan Koreliler tarafından eğitim üst perdede değerlendirilir.

Eğitimin iki ana unsuru vardır; öğretilen-öğrenci ve öğretene-öğretmen. Öğrenciye gösterilen önemin öğretmen üzerinden

gösterilebileceğini düşünüyorlar. Bu şu demek; öğretmenin saygınlığı üst düzeyde, maddi imkânları üst düzeydedir. Aynı zamanda ebeveynler de öğretmenlere tam itaat ederler.

Tüm dünyada yapılan PISA Testleri ve Pearson'ın 2017 eğitim analiz sonuçlarına bakıldığında Kore eğitimde dünyada bir numaradır. Okulların yapısı, ders sistemleri, müfredatları, öğretmenlere ve eğitime yapılan yatırım şu anda Kore'nin gelişmesinin en önemli temellerinden bir tanesidir. Bu sebeple ileriki yıllarda eğitime çok daha fazla yatırım yapacaklarını düşünüyorum. Zira hem kamuoyu beklentisi hem de seçim öncesi tüm partilerin yaptıkları ana vaatler de bu yöndedir.

Kore'nin dünyada ilk 100'ün içinde 2-3 tane üniversitesi bulunur. Ayrıca bütün alanlarda da ilk 10 içerisinde bir tane üniversiteleri vardır. Bu yapılan yatırımlar AR-GE'nin ne kadar önemsendiğini gösterir. Bununla birlikte Koreliler refah seviyelerinin artmasında eğitimin pay sahibi olduğunun farkındadır. Ayrıca üniversitelerin bir kısmı dini üniversitelerdir. Protestan Üniversitesi, Katolik Üniversitesi, Budist Üniversitesi vardır ve bunlar serbesttir. Hatta en iyi Üniversitelerinden birisi Protestan Üniversitesi'dir.

SK: Kore ile kendi ülkemizi karşılaştırdığımızda, bizim eğitim sistemimizdeki eksikler neler olabilir?

M. E. GÖKMEN: Bu farklı parametreleriyle ve değişkenleriyle çok geniş bir konu. Özetle ve genel tabirle, Koreliler hem devlet anlamında hem bireysel anlamda eğitime çok ciddi maddi yatırım yapıyorlar. Analizlerini çok iyi yapıyorlar. Eğitimde çağdaşlaşma, modern çizgiyi yakalayabilme, öğrenme stratejilerini keşfedebilme adına çok önemli yatırımlar yapıyorlar. Eğitimin önemi konusunda çok gelenekselci yaklaşıyorlar fakat eğitimin uygulanması konusunda her türlü yeniliğe açıklar. Bu anlamda eğitim anlayışları bizdeki gelenekselci yapıdan ve katı eğitimden farklıdır. Mesela, Kore şu anda müfredatı kaldırıyor ve örnek okullar kuruluyor. Yavaş yavaş müfredatı, dersi ve öğretmeni kaldırıyor. Şu andaki öğrenme kanalları çok fazla ve bilgiye ulaşmak çok kolay. Bu bakımdan öğretmenler öğrencinin kendi özelliklerini keşfetmesine yardım edebilecekleri bir rehber olması konusunda eğitim alıyorlar.

Özellikle okul öncesi eğitime ciddi yatırımlar yapılıyor. Öğrencileri ilköğretimden itibaren o okullara yönlendirebilmek için yeni bir program deniyorlar. Bunların tabii faydalı olup olmadığı ancak 20

yıl sonra ortaya çıkar. Ancak 20 yıl sonra ortaya çıkacak programı ve deneklerini oluşturmuşlar, okullarını seçmişler ve ilk uygulamaları yapıyorlar. Bu okullar gittikçe yaygınlaşıyor. Fakat bizim eğitim sistemimize baktığımız zaman çok çeşitli geçiş sınavları yapılıyor. İsimlerini bile bilmediğim sınavlar. Çocuk ortaokula başladığı zamanki sistem sınava girdiği zamanki sistemle aynı olmuyor, hatta üç dört kez revize edilmiş bir sistem oluyor. ***Bizde çıktılar görülmeden sistem değişiyor.*** Mesela yabancı dil öğretimi konusunda Koreliler başarısızken iletişim odaklı bir öğretim gerektiğini keşfettiler. Daha öncesinde salt kelime ezberi, dilbilgisi öğretimi olarak düşünüyorlardı fakat dil öğretiminin iletişim kurmakla sağlanabileceğini keşfettiler. Bu becerilerin içerisinde yazı dili ile iletişim, sözlü iletişim, vücut dili ile iletişim vardır. Her ülkenin kendilerine has jest ve mimiği vardır ve bu da iletişimin büyük bir parçasıdır. Bunlar farklı parametrelerle öğretilmezse dilbilgisi tek başına anlamlı olmaz. Dolayısıyla dili doğal ortamında öğretmek gerekiyor. Fakat biz hala iletişim yöntemiyle dil öğrenimini gerçekleştiremiyoruz. ***Koreliler dil edinim sürecini doğal ortamında kullanmaya başladılar fakat bizde böyle bir yöntem şu anda uygulanmıyor.*** Ayrıca bizde iletişim becerileri öncelenmediği için geriye doğru bir gidiş var. ***İngilizceyi ben Anadolu Lisesinde öğrendim ve okumada, yazmada, iletişim kurmada hiçbir sorun yaşamam. Ana dili İngilizce olan bir ülkeye 41 yaşında gittim, fakat gittiğimde bu becerileri kazanmıştım.*** Bizde gittikçe iletişim becerisine verilen önem azalıyor. Ancak Koreliler yabancılarla şarkılar, oyunlar öğreterek onların iletişim becerilerini geliştirmelerini sağlıyorlar. Okulda öğretmenin rehber olduğu ve istediği zaman bir şey öğrettiği ya da öğrencinin belli başlı konular dışındaki konuları kendi istediği takdirde öğrendiği bu sistemde öğretmenin rehber olma işlevini keşfettiler. Tabi bunun için de donanımlı çok iyi eğitim almış, çok iyi düzeyde birkaç yabancı dil bilen, dünyada eğitim literatürünü takip edebilen insanlar olması lazımdır. Öğretmenin kafasının rahat olması, ekonomik bir sıkıntısının olabileceğini düşünmemesi gerekir. ***Öğretmenin çocuğunu devletin alıp okutması yetiştirmesi gerekir. Kore'de öğretmenlerin çocuklarının eğitim masraflarını devlet karşılar.*** Böylece öğretmen esas işi olan öğretmenliğe odaklanır, çocuklarla daha çok ilgilenir. Buradaki öğretmenler kendilerinden veriyor, sağlıklarından oluyorlar. Kendi ailelerine zaman ayıramıyorlar, kendi psikolojileri bozuluyor. Kore'de bu böyle değildir, o nedenle eğitime ciddi yatırım yapılır. Dolayısıyla eğitim

sistemine yapılan yatırım iki ülke arasında çok önemli bir fark oluşturur.

SK: Kore’de sosyal ilişkiler nasıldır? Ailede, cemiyette, iş yerlerinde...

M. E. GÖKMEN: Kore ataerkil bir toplumdur. Türkiye de ataerkil bir toplumdur. Batılılar bizi bu konuda eleştirirler. Bazı şeyleri görüp bunlarla uzlaşmak lazım. Bizim toplumsal algımız Batılıların bize gösterdiği gibi değildir. *Şöyle bir metafor vardır:* Köyde adam ata binmiş karısı yularından çekiyor. Batılılar bunun gibi bir örnekle kadın erkek eşitliği nerede diye eleştirirler. Fakat herkesin gördüğü bir vitrin var fakat vitrinin arkasında başka şeyler vardır. *Doğu toplumları kadın erkek ilişkileri bakımından ataerkil gözükse de arka planda ana güç kadındadır. Kadın parayı, evi yönetir çocukları yetiştirir, temizler vs.* Atın yularını çeken kadın görüntüsünü yorumlayacak olursam; beyi tarlada çalışıyordu, yorulmuştur, eve ekmek getiriyordu, karısı da yardımcı olayım, saygı göstereyim demiştir. Dolayısıyla roller paylaşılmıştır ve roller katı sınırlarla ayrılmıştır. *Bu rolleri Batı algısıyla görmek zorunda değiliz. Kadın kadınlığını, erkek erkekliğini bildiği sürece Doğu toplumlarında sorun çıkmaz.* Kore de Doğu toplumdur ve kadın kadınlığını erkek erkekliğini bilir.

Bunun yanı sıra, şirket sahipleri genellikle kadın istihdam etmek istemezler sebebi şudur; kadın bir gün evlenecek, evlendiğinde çocuk sahibi olacak ve dolayısıyla işi bırakacak. Dolayısıyla ona verilen emek, yapılan yatırım boşa gidecek diye düşünürler. Fakat patronun karısı da bu konumdadır, çocuklarıyla ilgilenir ve kocası gece gelir gündüz gider mesai yapar. Bunun yanında Kore’de kadınların işten ayrılma oranları yavaş yavaş düşüyor. Kadınlar, günümüz Kore’sinde iş yaşamı içerisinde daha çok ağırlıklarını hissettirmeye başladı. Eve yabancı bakıcı alınır ve çocuklar onlara emanet edilir, dolayısıyla kadın işini bırakmak zorunda kalmaz. Fakat *kadının işinden ayrılıp da çocuklarına ve kocasına bakma sorumluluğu Kore’de tartışılmaz bir gerçekliktir.* Bunun zaten kadının bir numaralı görevi olduğu düşünülür ve bununla uzlaşmışlardır. Kocası da zaten karısına olanca hürmeti gösterir ama dışardan bakıldığı zaman çok kaba saba görünür, bu angajmanlar dışardan görüldüğünde bambaşkadır. Çünkü *Doğu toplumlarında her şey gizlidir her şeyin özel yaşantısı vardır ve özel yaşantı içerisinde de bir dinamizm kurmak lazımdır.*

Kore’de iç huzuru bulabilmek için kadın kadınlığını, erkek erkekliğini biliyor. Kadın ve erkeğin odağında geçmişten beri çocukları vardır. Onları yetiştirmek isterler. Tek tanrılı dinlere inanmadan önce Budizm’e inandıkları için Budizm’de yer alan “iyi insan olmak”, bizdeki Anadolu tasavvufunda “insan-ı kâmil olmak” düşüncesini benimserler ve bunun en iyi yolunun çocuklarını iyi yetiştirmekten geçtiğine inanırlar. Çocuğa ne kadar eğitim verirsene o kadar insan-ı kâmil olma erdemine erişebilir düşüncesindedirler. O bakımdan odakta yüzlerce yıldır çocuk vardır. Bu nedenle kadın tanımlanan bir görevim yok düşüncesinde olduğunda Batılı tarzda bir yaşama yahut feminizme kayabiliyor. Bireysel yaşamak yahut “single mother” olmak isteyebiliyorlar fakat bekar annelik Doğu toplumlarında kabul edilebilir bir şey değildir. Dünya zıtlıklar üzerine kurulmuştur, eksiyi kaldırdığında artının, artıyı kaldırdığında eksinin anlamı yoktur. Kadın ve erkeği herhangi bir eksi yahut artı konumda sınıflandırmadan ikisinin de zıt olduğunu söyleyebiliriz. İkisinden birini kaldırdığımızda diğerinin anlamı yoktur. Herhangi bir tanesi kaldırıldığında denge bozulur ve Kore bunun farkındadır. Mümkün olduğunca çağdaşlaşma yönünde ilerlerler ama bir yandan da kendi özlerinden de kopmamaya çalışırlar. Onun için kadın-erkek ilişkisini de sistem içinde kendilerine has bir olgu olarak görürler. Genellikle uzlaşma içerisinde dirler.

SK: Zıtlıklardan bahsetmişken, Koreliler Tao inancında yer alan Ying-Yang felsefesini kendi bayraklarında da kullanmışlar, bu denge sembolünü hayatlarına da geçirdiklerini görüyoruz tüm bunları bir araya getirdiğimizde.

M. E. GÖKMEN: Tabi ki. Kore’nin temellerinde bu düşünce yatar. Ying-Yang felsefesi olmasa, kendilerini bu düşünceye adanmışlar bayraklarını bu şekilde üretmezler. Gökyüzü-yeryüzü ikilemini kendi bayraklarına yerleştirmişler ve bunu gerçekten içselleştirmişler. Mesela mahallelere köylere gittiğiniz zaman şu heykeltçikleri görürsünüz;

Biri yer altı tanrısını (soldaki, kadını yer altını temsil eder; sağdaki erkeği yer üstünü temsil eder) biri de yer üstü tanrısını temsil ediyor. Bütün her yeri geleneksel olarak koruyan batıl bir itikattır. İnsanlar bu heykelticikleri evlerine, mahalle girişlerine, kent girişlerine, bazı gelenekselci şirketler ise şirket girişlerine koyarlar.

Rutinün dışına çıkılan her şey insanı strese sokar. Koreliler doğal ve geleneksel rutinlerini çok bozmamaya çalışıyorlar. Birebir uygulamaya çalışıyorlar bu onlara başka bir moral ve motivasyon veriyor. Bizdeki ana eksikliklerden bir tanesi odur. Mesela bayramların kutlanması dini, onun haricindeki her şey gelenekseldir. Şeker, baklava, kahve ikram edilmesi, büyüklerin ziyaret edilmesi gibi bayram rutinlerini biz kendimiz katmışızdır. El öpmek, boyun eğmek demektir, saygı göstergesidir. Bu Doğu kültürüdür ve İslamiyet ile alakası yoktur. Küçük büyüğün bayramını kutlarken el öper ama büyük böyle bir eylem gerçekleştiremez. Koreli de bunu selam verirken baş eğerek her gün yapıyor. Bizdeki el öpmenin eğilme hareketi gibi onlar bazen yerlere kadar eğilirler. Bu durumda eğilmeyi yahut el öpmeyi kadın erkeğe yapar. Bu uzlaşma içerisinde kadın daha çok boyun eğer. Böylece içlerindeki stresi de minimize ederler. Dolayısıyla Batıdan bakıldığında bu kültürel unsurlar garip görünebilir. *Doğu'nun orijinalini görebilmek için Batı'nın gözlüğünü takmamak, Batı'yı görebilmek için de Doğu'nun gözlüğünü takmamak gerekir.*

Son olarak sosyal ilişkilerinde bizden daha katı olarak uyguladıkları şeyler vardır. İnsanlara verdikleri değeri gösterebilmek adına onları değerlendirirken belli bir seviyenin üstünden değerlendirmezler. Sıfırdan değerlendirirler ve böylece birbirlerini aşağı görmekten kaçınırlar. Biz de belli bir seviyenin altında görürüz insanları, fakat Kore'de bu böyle değildir. Sınıf ayrımı onlarda sıfır noktasından başlar. Bunun en üstünde zirvede öğretmen vardır.

SK: Kore'nin ekonomisi ve yönetim şekli hakkında nasıl bir çerçeve çizebilirsiniz?

M. E. GÖKMEN: Güney Kore bir ada ülkesidir, Kuzey Kore'yle bağlantısı kesildiği için karayla bağlantısı olmayan bir ülkedir.

Dolayısıyla Kore’de bir ada psikolojisi vardır. Ada ülkesi olarak dünyada iki tane süper güç var; biri İngiltere bir tanesi Japonya. Şu anda da üçüncü süper güç olarak Kore geliyor. Ancak şu anda Kuzey Kore’yle yapılacak barış anlaşmasının Kore’yi biraz daha ileriye götüreceğini düşünüyorum. Çünkü karayla bağlantısı kurulacak. Kore ihracata dayalı bir ekonomi benimsemiş dolayısıyla sürekli ihracat yapmak zorundadır. Deniz ve hava yoluyla bunu sağlıyor fakat kara yoluyla sağlayamıyor. Özellikle Asya’daki ülkelerle kara yoluyla ihracat yapabilirse bu Kore’ye çok şey kazandıracaktır. Ayrıca bu barış anlaşması birleşecekleri anlamında değil, birbirlerini tanıyacakları anlamındadır. Kuzey Kore’de çok iyi yetişmiş insan gücü kaynağı vardır, Güney Kore’de ise beyin gücünü kullanabilecek insan kaynağı bulunmaktadır. Bunların ikisi birleştiğinde büyük bir sinerji olacaktır.

Kore’nin yer altı zenginlikleri olmadığı için hepsini ithal etmek zorundadır. Yani enerji konusunda dışa bağımlılığı olan Kore geldiği bu dönemde dışarıyı kendilerine bağlamaya başlamıştır. Bunun yatırımını da yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanma konusunda yapıyorlar ve dünyaya yakın zamanda bunu ihraç edecekler. ***Dünya şu anda fosil yakıtların kullanılmasına ne kadar muhtaçsa enerjiyi karşılama konusunda da ileride Kore’nin yenilenebilir enerji kaynakları teknolojisine o kadar muhtaç olacaktır.*** Şu anda bir adım ileriye düşünüyor ve Kore’nin bu çabası oluşacak yeni ihtiyaçlara cevap bulma niteliğindedir.

Burada önemli bir faktör bu yükselişin kalıcı ve sürdürülebilir olması konusudur ve bu husus Amerika’ya bağlıdır. Kore Amerika’nın çok iyi bir müttefiki, özellikle Sovyetler Birliği dağılmadan önce en önemli üssüydü. Sovyetler Birliğinin çökmesinden sonra yeni bir düzen içerisinde Kore yine müttefik olarak önemli bir yerde konumlandı. Ancak tüm bunların yanı sıra kendi ayakları üzerinde durabilen bir ülke olarak Kore’nin çok kırılğan bir yapısı vardır. Bu kırılğan yapısını sağlamlaştırmak yine Kore’nin elindedir. Bu yüzden Güney Kore ile Kuzey Kore barış anlaşması yapabilmek için Amerika’yı aracı olarak görüyorlar. Velhasıl Amerika burada önemli bir faktördür ama altını çizmem gerekir ki, belirleyiciliği gittikçe azalıyor.

Yönetim şekli ise parlamenter demokrasidir. Şu anda başkanlık sistemi vardır. Fakat demokrasi çabaları Kore’de çok kanlı olmuştur. Modern Kore kurulduktan sonra yaklaşık 20 yıllık bir askeri darbe

dönemi yaşamışlar. Geldiğimiz noktada ise kendilerine göre iyi bir yönetim tarzı geliştirmişlerdir. Kore’de kamuoyu baskısı çok iyi kullanılır ve STK’lar çok kuvvetlidir. *Hiyerarşi ve biat kültürü ahlakla sınırlıdır*. Bunun dışına çıktığımızda STK’lar oldukça baskı unsuru oluşturabiliyor. Bunun canlı örneği; *haksız kazanç sağlayan, rüşvet alan, gayri ahlaki işler yapan önceki Cumhurbaşkanı alaşağı etmeleridir*. Sivil toplum örgütleri onun görevden alınmasını, yargılanmasını istediği için adli makamlar bunu uygulamak durumunda kaldı. Bu gayri ahlaki işler karşısında Koreliler agresif yaklaşır ama genel karakter olarak saldırgan değildir. Bu yaklaşımı onların geleneksel sporu olan Taekwondo’dan anlayabiliriz. Bu spor saldırı değil, bir savunma sporudur. Dolayısıyla Koreliler saldırmaz savunmada kalır, rakibinin açığını bulduğu zaman da karşılarında kimse duramaz, doğru zamanda harekete geçerler.

SK: Modernleşme süreci dünyada birçok ülkenin deneyimlediği bir olgudur. Kore modernleşme sürecinde nasıl bir yol izlemiştir? Kendi kültürel yapılarını koruyarak teknik boyutunda gelişmeyi başarabilmişler midir?

M. E. GÖKMEN: Kore’de yaşam tarzları giyim kuşamları bakımından özellikle gençler üzerinde yaygın olan Amerikanlaşma göze çarpıyor. *Görüntüde Batılı tarzı yaşamı yaşarlarken, arka planda da Koreliliği de yaşatırlar*. Bu bakımdan gençler için ileride birtakım sosyolojik sıkıntıların yaşanabileceğini düşünüyorum. Fakat kuşaklar arası birtakım yargılarda bir adım geriden değerlendirme yapmak gerekiyor. Onların zaman hızıyla bizimki çok farklı. Dolayısıyla benim algılam bu konuda yanlış bir yargıya ulaşabilir. Fakat gençlerin kendi özlerinden biraz koştuklarını düşünüyorum. Örneğin evlilik gençler arasında demode olarak algılanıyor. Kore’ye uygun bir şey değil bu, fakat ilerisi için uygun hale mi gelir bilinmez. Bu ve benzeri birçok düşüncenin gençlerin zihninde yer ettiği aşıkardır.

SK: Korelilerin estetiğe ve güzelliğe olan düşkünlükleri herkesçe bilinen bir gerçek. Ayrıca erkeklerin kozmetik ürünleri yaygın bir şekilde kullandığı bilinmektedir. Her iki cinsi de ilgilendiren bu güzellik anlayışı nereden gelmektedir?

M. E. GÖKMEN: Makyajı seviyorlar, yolda bile makyaj yapabiliyorlar. *Koreliler buldukları coğrafyanın en güzel insanlarıdır*. Japonlardan çok daha güzellerdir ve daha da

önemlisi güzel olduklarının da farkındadırlar. Bu onları daha özgüvenli kılıyor. Hem erkekler hem kadınlar daha beyaz tenli, uzun boylu ve narindirler, güzel kavramı içerisinde değerlendirilebilecek birçok özellikleri vardır. Güzelliklerini pekiştirebilmek içinde makyaj yaparlar. Koreliler için güzel olma kriterleriyle bizdeki kriterler farklıdır. Güzel olmayı gözleri büyük olmakla bağdaştırırlar, bu nedenle yaygın olarak göz kapağı ameliyatı olurlar. Burunları küçüktür, büyütmeye çalışırlar, elmacık kemiklerinin belirginliğini azaltmaya çalışırlar, bizde bunların tam tersidir. Çok ciddi estetik ameliyatlar yapılır, erkeklerin de en büyük takıntısı saç dökülmeleridir, saç ektirirler. Ayrıca kozmetik ürünleri dünyasında da yer almak isterler, kendi kozmetik ürünlerini yaratırlar ve kendi ürettikleri ürünleri kullanırlar, kalitesine de güvenirlir.

SK: Kore dizilerinin Türkiye’de popüler olmalarının sebebi sizce ne olabilir? Türkiye’deki medyanın hangi yönünü dolduruyor bu diziler? Bu kadar sevildiğine göre mutlaka bir boşluğu dolduruyor yahut alternatif oluşturuyordur.

M. E. GÖKMEN: Dünyada ülkelerin dizi ihracatlarına baktığımızda ilk sırada Amerika var, sonra Türkiye geliyor. Kore bu listede 6.-7. sıralarda. Kore’nin yaptığı işlerin başarılı olduğuna inanıyorum fakat ihraç etme konusunda Türkiye daha başarılı. Aynı zamanda Türkiye’de Kore dizilerini seven sonrasında bağımlısı oluyor. Bunu şuna bağlıyorum, Kore hala geleneksel yapısını koruyan bir ülke. Bunu dillerine, sosyal ilişkilerine yansıtılmışlar ve bunları içten yaşıyorlar. Bütün dizilerde bunların her biri görünebiliyor. Bizde de özellikle gelenekselci bakan insanlara Kore dizileri çok sempatik geliyor. Çünkü gerçek hayatta yaşayamadıkları bazı şeyleri bu dizilerden görüyorlar. Kendilerini dizinin içerisinde bir karakter yerine koyarak mutlu oluyorlar. Bu diziler kadın erkek ilişkilerindeki beklentileri karşılıyor. Genelde Türkiye’de muhafazakâr ve gelenekselci kesimler daha çok Kore dizilerine meraklı oluyor, bunlar kişisel görüşüm, gözlemimdir. Ayrıca Kore filmleri de oldukça başarılıdır.

SK: Dünya’da intihar oranının en fazla olduğu ülkelere bir tanesi Kore’dir. Bunun nedeni sizce ne olabilir?

M. E. GÖKMEN: Çok stresliler, iş hayatları çok stresli. Bir çocuk liseye başladıktan sonra dershaneye gidiyor ve babasını doğru düzgün görememeye başlıyor. Tam o dönemlerde baba iş

yaşamında kendini kanıtlamaya başlıyor, terfi almaya yaklaşıyor. Kore’de terfi almak çok zordur ve rekabet çok fazladır. Üniversitelerde bizimki gibi bölümlerde öğretim üyesi sayısı üçtür, dört olmaz hiçbir zaman. Bizde öğretim elemanı yetiştiğçe kadro açılır, Kore’de böyle değildir üçse ya biri ölecek ya emekli olacak ya da istifa edecektir ki boşalan kadroya yeni bir akademisyen alınabilsin. Aynı zamanda bahsettiğim konumu da bekleyen yedi sekiz kişi vardır.

Kore’de herhangi bir işyerinde herhangi bir makamın “başı” olabilmek, çocukların babalarına, kadınların kocalarına bakışı, kısaca tüm aile bireylerinin tüm sosyal ilişkileri açısından önemli bir statü göstergesidir. Çünkü emir alan bir konumdan emir veren bir konuma geçer. Dolayısıyla başarı elde edemedikleri durumlarda ya da yüklendikleri stresi taşıyamadıkları durumlarda intihara meylederler. Son yıllarda alkol kullanma oranı düşüyor ama intihar oranı artıyor. Stresli hayatlarında psikolojik rahatlamayı sağlayamadıkları için yahut geçmiş yıllarda olan imkânları olmadığı için intihara meylediyor olabilirler.

Bizdeki aile sohbetleri, arkadaş ziyaretleri, akraba ziyaretleri yani bizdeki tabiriyle “*oturmaya gitmek*” Kore’de yoktur. Zira bunun için bile zamanları yoktur. Dolayısıyla konuşabilecekleri, streslerini atabilecekleri bir imkânları da yoktur. Sonuç olarak, her şeyin bir bedeli vardır, bu denli başarılı olmanın bedellerinden bir tanesi de intihardır.

SK: Kore’nin Güney Kore ve Kuzey Kore olarak ayrılmasının temel nedeni sizce nedir? Bu ayrılmayı sadece hudutların ayrımı olarak düşünmek bir yanılsama mıdır? Yoksa ayrılan her iki toplum sosyal, kültürel, ekonomik, yönetim şekilleri bakımından birbirinden taban tabana farklı bir şekilde ayrılmış mıdır? Bu ayrımın niteliği hakkında bize ne söyleyebilirsiniz?

M. E. GÖKMEN: Ayrılmaları kendi istekleri ve iradeleri dışında gelişmiştir. Japon istilası bittikten sonra 1945 yılında, Japonlar 2. Dünya Savaşını kaybettikten sonra işgalden vazgeçiyorlar ve 35 yıl sonra Kore’nin işgaline son verip yarımadaı terk ediyorlar. 1945-1948 yılları arasında Pyongyang ve Seul’de iki tane hükümet kuruluyor. Bir tanesi Sovyet yanlısı (Pyongyang) bir tanesi Amerikan yanlısı (Seul). Bu yıllar arasında birbirlerine kendilerini kabul ettirmek için uğraşı içerisine giriyorlar. Sovyetler Birliği ve Amerika bu anlaşmazlıkta aktif rol oynuyorlar; sokak olayları,

değişik nümayişler, gazetecilerin ve üniversite öğrencilerinin örgütlenmesine varıncaya kadar hareketlerde bulunuyorlar. **1945'te Japonlar Kore yarımadasından çıkarken bütün Kore'yi yakarak taş üzerinde taş bırakmıyorlar.** Polis teşkilatı, eğitim sistemi, askeri sistem, ekonomi, tarım gibi birçok şey Japonlar tarafından düzenleniyor ve onlar gittikten sonra geriye Korelilerin yapabilecekleri hiçbir şeyleri kalmıyor.

Kore Savaşından sonra soğuk savaş dönemine giriliyor. Dolayısıyla o bölge Amerika ve Sovyetler için oldukça önemli hale geliyor. 1948'e kadar çabalar devam ediyor, 1948 Temmuzundan önce Güney Kore, ardından Eylül 1948'de Kuzey Kore ülkelerini resmi olarak kuruyorlar. Bu arada sınır yok, sadece ayrı ayrı hükümet ve devletler kuruyor. Her iki hükümette tüm yarımada'yı kendisinin sayıyor. Ancak *uluslararası örgütlerin ve özellikle Amerika'nın aldığı karar, 38. paralelin sınır olacağı şekilde devletlerin kurulmasına yönelik olmuştur.* Kuzeyli olarak düşünenler Güneye, Güneyli olarak düşünenler de Kuzeye herhangi bir tacizde bulunmayacağına dair ortak bir prensipte anlaşılması sağlanıyor. İki devletin arasında fiziki sınır olmayan bir şekilde ailelerin iletişimi de bu sırada devam ediyor. Nitekim 25 Haziran 1950 yılında Kuzey Kore tarafından 38. paralelin güneyine yönelik tecavüz saldırısı başlatılıyor. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Komünist saldırıları engellemek ve yardım etmek için güney hükümetine destek kararı alıyor. İlk katılımı Amerika verdikten sonra Başbakan merhum Adnan Menderes hükümetinin aldığı kararla Türkiye de savaşa dahil oluyor. Savaş üç yıl devam ediyor ve bugüne kadar hala yürürlükte olan ateşkes Temmuz 1953'te ilan ediliyor.

Bu günlerde de barış anlaşması imzalayıp iki ülkenin de resmi olarak birbirini tanıma yolunun açılması planlanıyor. 2018'in ilk çeyreğinden bugüne kadarki gelişmeler baş döndürücü hızda. Her türlü gelişmeye rağmen kanaatim odur ki, birleşme ikinci plana atılacaktır. Güney, Kuzey hükümetini tanımaz, Kuzey hükümeti de Güney hükümetini tanımaz, tanyamaz; barış görüşmelerinde de birbirlerini muhatap almaz, Amerika'yı muhatap alırlar. Bu sene ilk kez birbirlerini muhatap almaya başladılar ki bu sevindirici ve ileriye dönük umutları artırıcı bir gelişmedir. Amerika herhangi bir pürüz çıkarmadığı sürece barış anlaşması imzalanacak gibi görünüyor, fakat birleşmenin olabileceğini yakın zamanda düşünmek oldukça güç.

SK: Söz konusu birleşmeden yahut barış anlaşmasından rahatsız olabilecek ülkeler olabilir mi?

E. M. GÖKMEN: Japonya bu konuda çok rahatsız ve iki ülkenin birleşmelerinden yana değil. Çünkü Japonya bölgede Amerika'nın en iyi üssüdür. Amerika şu anda özellikle Kuzey Kore ve Çin'e karşı üs kullanıyor. Eğer Kore sorunu biterse Amerika'nın da Japonya'ya olan ihtiyacı bitecek. Dolayısıyla bu birleşmeden en çok rahatsızlık duyacak olan Japonya'dır.

Kültürel ve dini olarak her iki bölge de aynıdır, hiçbir farklılıkları yoktur. 1948'den beri bir ayrılık var. Fakat kader birlikleri, geçmiş birlikleri bozuldu artık. O jenerasyon bitti yeni jenerasyonun da kader birlikteliği olmadıktan sonra birliktelik kurması oldukça zor.

SK: Kore'nin kendi içinde zihinsel olarak ayrışması ve sonrasında bir çatışmayla sonuçlanan ayrım yaşamasının altında yatan esas neden ne olabilir? Bu ayrımın zihinsel temelleri ne zaman kim tarafından yahut neyin etkisiyle atılmıştır?

E. M. GÖKMEN: Ayrımın temel nedeni Japonların Kore'yi işgal etmesidir. Meiji dönemi ile başlayan Japonya'da Batıya açılma politikaları ve Asya da yer bulma çabalarının ilk durağı ve ilk sıçrama noktası Kore'dir. Kore'yi işgal ettikten sonra Asya'ya yayılma politikaları gerçekleşeceği için ilk olarak gözlerini Kore'ye dikmişlerdir. Aynı zamanda, ada ülkelerinin emperyalist zihniyetleri ve amaçları vardır. Japonya ve İngiltere özellikle böyledir. Anakara ile bir şekilde bağlantı kurmaya çalışırlar. Mesela İngiltere'de olduğu gibi Japonya da aynı şekilde Asya'da var olmaya çalışmıştır. Söz konusu alanda en yakın coğrafya ise Kore'dir. Japonya Kore'yi işgal ederek Asya içerisinde ancak kalıcı olabileceğini düşünmüştür. O sebeple Japonya'nın Kore'yi işgal etmesi bu ayrımın yaşanmasında ana sebeptir.

İkincisi ise Japonya'nın işgalden sonra Kore'ye ait geride hiçbir şey bırakmamasıdır. 2. Dünya Savaşını da kapsayan bu dönem içerisinde Japonlar Güney Asya ve Pasifikte çıkartma yaptıkları yerlere öncü birlikler olarak Koreli askerler göndermişlerdir. Dolayısıyla en büyük zayıf en önce çıkan askerlerde olmuştur. Bu da genç ve dinamik nüfusun katledilmesi anlamına gelir. Yine bu savaş döneminde ihtiyaç duyulan gıda ürünlerin tedariki de Kore'den yapılıyor. Kore için bunun anlamı ise açlıktır. Ayrıca Japonlar Kore'nin toplumsal yapısıyla oynuyorlar, eğitim sistemini

tamamen Japonlaştırıyorlar. Yarımada Korece konuşulmasını yasaklıyorlar ve sadece Japonca konuşulmasını istiyorlar. Eğitim dilini Japonca yapıyorlar, tarım politikalarını sadece kendileri belirliyorlar. Yapılacak yatırımlara, açılacak sanayi tesislerinin neler olması gerektiğine sadece Japonlar karar veriyorlar. Dolayısıyla 1945'te Japonya yarımadadan çıktıktan sonra arkalarında tam bir enkaz bırakıyorlar. Yıkımın yeniden toparlanabilmesi için en azından insan kaynağı, sistem oluşturma ve mali konularda dış yardımlara ihtiyaçları olmuştur.

1960'lı yılların sonuna kadar Koreliler çocuklarına bakamadıkları için Batılı ülkelere çocuklarını evlatlık verme programı yürütüyorlar. Özellikle kiliseler ve Hıristiyan birlikleri çocuklarını Batılılara, özellikle Amerika, Britanya, Fransa, Hollanda, Belçika'ya evlatlık vermeye başlıyorlar. Japonya arkasında bu denli büyük bir enkaz bırakıyor. Kore, Sovyetler ve Amerika'nın 2. Dünya Savaşından sonra birbirlerine güçlerini kabul ettirmek için çarpıştıkları ve sistem yerleştirmek için mücadeleye giriştikleri ilk yer haline geliyor. 1960'lı yıllarda Sovyetler Birliği kişi başına düşen milli gelir, sanayi üretimleri ve daha müreffeh olması bakımından Amerika'nın bir adım, Kore'nin ise iki üç adım önünde. Sonraki yıllarda Kore için böyle bir manzara ortaya çıkıyor. Tüm bu sebepler bağlamında ayrışmanın, bozulmanın ve savaşın bir numaralı sebebi Koreliler değildir.

SK: Türk-Kore ilişkileri Kore savaşı sonrasında mı başlamıştır? Ana hatları ile tarihsel süreçteki Kore-Türk ilişkilerini anlatır mısınız? Ayrıca Kore-Türk ilişkilerinin geleceği hakkında ne söyleyebilirsiniz?

M. E. GÖKMEN: Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu zaman Kore henüz yoktu, Japon istilasındaydı. Kore'nin Japonya'dan bağımsızlığını ilan etmesinden sonra yaşanan ve bizim de katıldığımız Kore Savaşından sonra 1957 yılında ilk diplomatik ilişkiler kuruluyor ve Güney Kore'yi tanımaya başlıyoruz. O zamandan bu zamana bizim Kore ile diplomatik ilişkilerimiz gelişerek devam ediyor. Ama Kore Türkiye'nin hep dikkatinden kaçan bir ülke olmuştur. O dönemlerde zengin değil, darbeler yaşıyor, insan hakları yok vs. Dolayısıyla Türkiye'nin ilerleme çabaları konusunda onlar bizim ülkemizi örnek almışlar. Sonrasında 1988 olimpiyatlarını düzenledikten sonra Kore'nin grafiği ciddi bir şekilde değişmeye ve bizim de dikkatimizi çekmeye

başlıyor. Daha sonra kültürel iş birliği ve ticari anlaşmalar yapıyor. Sonrası zaten malum, iyi bir ilişki çizgisi yakalıyoruz. Şu anda ekonomik ve siyasi anlamda aramızda herhangi bir problem yok. Ekonomik ve ticari anlamda ciddi bir partnerliğimiz var. Karşılıklı olarak serbest ticaret anlaşması da imzaladık. Fakat uluslararası arenada maalesef bizim yalnız bırakıldığımız konular var. Son zamanlarda yaşadığımız bizim için önemli siyasi olaylar konusunda Kore'den daha çok destek beklediğimiz bir gerçek. Yakın zamanda onların olası sorunlarıyla, bizim mevcut sorunlarımızla ilgili olarak karşılıklı konuşulması gerekiyor. İki ülkenin uluslararası arenada birbirlerini daha çok desteklemesi lazım. Bu konulara dikkat edilirse, iki ülke arasında çok daha iyi ilişkiler kurulabileceğini düşünüyorum.

SK: Türkiye'deki Kore araştırmaları hangi seviyededir? Önemli mi sizce?

M. E. GÖKMEN: Türkiye'de Korece bilerek yapılan araştırmalar 1989 yılında başladı. Şu anda emekleme aşaması geride kaldı, yürüme aşamasındayız. Fakat bu seviye de yetersiz, daha ileri gidilmesi gerekiyor. Bizim en büyük rakibimiz, bu şaka değil, yetiştirdiğimiz kalifiye elemanları aldıkları için Türkiye'deki Kore şirketleridir. Tabi bu sevindirici bir gelişme. Mezunlarımızın iş bulmaları bizim de en büyük amacımız.

Şu anda mevcut Kore alanında çalışan ve yetiştirmekte olduğumuz akademisyenleri düşününce, önümüzdeki dört beş yıl içerisinde ciddi bir öğretim üyesi ve araştırmacı sayısına ulaşabileceğimizi düşünüyorum. Bölümün kapatılması ve araştırmaların bitirilmesi gibi çok büyük problemler vardı ama artık zorlukları aştık. Artık böyle bir problem yok ve geçmişe nazaran çok daha iyiyiz. Bizde eksik olan bir konu bölge çalışmaları yapan pek fazla araştırmacımızın olmamasıdır. Bölgenin tarihini, siyasetini, kültürünü, her şeyini yüksek lisans ve doktora düzeyinde çalışan ve bölgeyle ilgili bilgi üretebilen yetişmiş akademik personele ihtiyaç var. Şu an için tatminkâr ve sağlıklı gidiyor fakat biz şirketlere öğrencilerimizi kaptırmamış olsaydık bir adım daha ilerde olabilirdik. Yine de ileriki yıllarda yapılacak faaliyetler benim için de ümit vad ediyor.